

PÁRAOLÍMPIJSKE HÍMNE
PARAOLÌMPĪJSKĒ HÍMNE

Darko Cvijetić

Copyright © Darko Cvijetić za pesmi v izvirniku

Copyright © Vera Pejovič in Peter Semolič za prevode

Copyright © Andrijana Kos Lajtman za izvirik spremnega teksta

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v
Ljubljani

[COBISS.SI-ID=289629184](#)

ISBN 978-961-94142-3-1 (pdf)

Darko Cvijetić

**PÁRAOLÍMPIJSKE HÍMNE
PARAOLÌMPĪJSKĚ HÍMNE**

Prevedla Vera Pejovič in Peter Semolič
Preveli Vera Pejovič i Peter Semolič

*Kulturno-umetniško društvo Poiesis
Ljubljana, april 2017*

Poetika iskopavanja, kartografija ranjivosti

Pjesnički opus Darka Cvijetića osebujna je pojava ne samo u okvirima suvremene bosanske književnosti nego u cjelokupnom južnoslavenskom, pa i srednjoeuropskom književnom kontekstu. Riječ je o pjesništvu koje svojim formalnim gestama zanimljivo i inovativno iskorištava cijeli spektar modernih i postmodernih jezično-stilskih rekvizita, dok je semantičkom substrukturom duboko ispunjeno propitivanjem dehumaniziranog lika čovjeka i svijeta s kraja 20. i početka 21. stoljeća, osobito na područjima bivše Jugoslavije. Temeljni motivski kontekst, dakako, Cvijetiću je Bosna, kao poticaj koji mu je autobiografski i dokumentarno najbliži, no isto tako i kao habitus u kojem su kontradikcije, paradoksi i tragika jednog vremena i prostora dobile svoj najjasniji, nerijetko groteskni oblik. Ako bismo Cvijetićevu poetiku željeli obuhvatiti jednim označiteljem kao amblemom, vjerojatno bi *kartografija ranjivosti* bila ona oznaka koja bi o njoj najviše govorila, sa smrću i ranama kao temeljnim joj semantičkim uporištima presudno obilježenima kategorijama uzaludnosti, paradoksalnosti i nasilja. Galerije mrtvih i ranjenih ispisuju se od jedne do druge Cvijetićeve zbirke, svaka različita u svojoj pojedinačnosti i nezamjenjivosti, svaka ista u svojoj uzaludnosti i bolnosti. Smrt i rane provodna su mjesta ove poezije koja u spektru individualnih sudbina, nikada dovoljno istih i nikada dovoljno različitih, meandriraju Cvijetićevim opusom. Jasno je, dakako, da to gotovo nikad nije prirodna ljudska smrt, već smrt ozbiljena na podlozi rata kao stvarnosti koja je onkraj racionalnog i koja se generira iz zvjerskih nagona koji, čini se, posjeduju svoje trajno mjesto u čovjeku. Gotovo svaki Cvijetićev tekst stoga ekshumira jednu ekscesnu smrt ili invalidnost (kako tjelesnu, tako i duhovnu), pretvarajući se u tom svom naumu i sam u eksces – eksces (pjesničkoga) jezika. Snaga poetskog pisanja Darka Cvijetića, ujedno i njezina bolna ljepota, kriju se, naime, u nevjerojatnoj vještini jezične ekshumacije kojom pjesnički glas rukovodi svojom poetikom iskopavanja skrivenih slojeva jezika, često onih na granici zaumnosti.

Poetika izkopavanja, kartografija ranljivosti

Pesniški opus Darka Cvijetića je poseben pojav, in to ne samo v okviru sodobne bosanske književnosti, temveč v celotnem južnoslovanskem in tudi srednjeevropskem literarnem kontekstu. Govorimo o pesništvu, ki s svojimi formalnimi gestami zanimivo in inovativno izkorišča celoten spekter modernih in postmodernih jezikovno-stilskih rekvizitov, medtem ko je na semantični substruktorni ravni globoko izpolnjeno s prevpraševanjem razčlovečene podobe človeka in sveta ob koncu 20. in v začetku 21. stoletja, še posebej na področju nekdanje Jugoslavije. Osnovni motivni kontekst je seveda za Cvijetića Bosna, kot poriv, ki mu je avtobiografsko in dokumentarno najbližji, in tudi kot habitus, v katerem so nasprotja, paradoksi in tragičnost nekega časa ter prostora dobili najbolj jasno, neredko groteskno obliko. Če bi želeli Cvijetićevo poetiko zaobjeti z enim označevalcem kot z emblemom, bi najverjetneje *kartografija ranljivosti* bila tista oznaka, ki bi o njej povedala največ, s smrtjo in ranami kot njenim temeljnim semantičnim oporiščem, odločilno zaznamovanim s kategorijami nesmiselnosti, paradoksalnosti in nasilja. Galerije mrtvih in ranjenih se izpisujejo od ene do druge Cvijetićeve zbirke, ki so različne v svoji posamičnosti in nezamenljivosti ter enake v svoji nesmiselnosti in bolečini. Smrt in rane so vodilni motivi te poezije, ki v spektru individualnih usod, nikoli dovolj enakih in nikoli dovolj različnih, vijugajo skozi Cvijetićev opus. Seveda to ni nikoli naravna človeška smrt, ampak je udejanjena na podlagi vojne kot resničnosti, ki je onkraj racionalnega in ki jo sprožajo živalski nagoni, za katere se zdi, da imajo trajno mesto v človeku. Skoraj vsako Cvijetićevo besedilo tako ekshumira neko ekscesno smrt ali invalidnost (tako telesno kot duševno), pri čemer se pri svojem namenu tudi samo pretvori v eksces – eksces (pesniškega) jezika. Poetična moč pisanja Darka Cvijetića, ki je hkrati tudi njegova boleča lepota, se namreč skriva v neverjetni večini jezikovne ekshumacije, s katero pesniški glas upravlja s svojo poetiko izkopavanja skritih slojev jezika, pogosto tistih, ki so na meji

Nadrealne konstrukcije („Ušao sam u kadu u čizmama, / I pustio iz zida tamnu krv da je prepuni“) u čijem se korijenu može nazrijeti genom povijesnih avangardi vibriraju Cvijetićeve stihovima te se, nerijetko, pretaču u magijske, hiperbolične slike; začudni i funkcionalni neologizmi (*meneiskopine, prelopatano, nebootvori, izležavanja*, itd.); paralogične konstrukcije kao metausjeci između konkretnog i apstraktnog („Kao / kad hoćeš da našutiš jednu sobu. I uspije ti do prozora, dalje je sve izvikano“); jezične igre te, osobito, dojmljive izokrenute perspektive. Potonje pritom ne predstavljaju samo jedan od najčešćih postupaka ove poezije nego i nešto što blisko korespondira sa svjetonazorskim aktivizmom otrežnjenja, očovječenja, koji je u podlozi svega što dolazi iz pera ovoga autora. Stoga ćemo u njegovoj poeziji nerijetko naći slike u kojoj opozicije nadređeno/podređeno, vanjsko/unutarnje, centralno/marginalno potpuno zamijenjuju svoja mjesta, upućujući na relativnost svega u krajnje dehumaniziranom svijetu („Sjekirama se umorile ostarjele drške od vratnog kokošnjeg paperja“). Također, u tom je kontekstu možda dobro spomenuti i analogije sa životinjskim svijetom koje su često mjesto Cvijetićeve pjesništva, a koje također, isticanjem pojedinih ljudskih karakteristika i praksi, naročito onih ratne ili postratne stvarnosti, potpuno relativiziraju mjesto čovjeka u univerzumu živoga (“Pitam H. zašto u logoru nije bilo samoubojstava? Vidiš, ne pretvara se u životinju samo / onaj koji ubija nego i onaj koji je ubijan, veli. Klaonice su pune nebunećih životinja, / čovjek ih mirno konzervira, puni borbeni ranac”).

Jezik i svijet u poeziji Darka Cvijetića ontološki su i neotklonjivo povezani na wittgensteinovski način – jezik je svijet, i svijet je jezik, jedno se prelijeva u drugo, utjelovljuje u drugome. Proces utjelovljenja svijeta u jezik Cvijetić ne samo da prezentira konkretnom materijalnošću jezika kojom oblikuje svoje pjesničke tekstove, a koju nerijetko prezentira na način da čitatelj ima dojam da svjedoči samom procesu rađanja jezika iz onoga što mu stoji onkraj – magičnom pucanju krhke opne/granice koja dijeli dvije ontološke

zaumnega. Nadrealistične konstrukcije (»In spustil iz zida temno kri, da jo prenapolni.«), v katerih lahko zasledimo genom zgodovinskih avantgard, vibrirajo v Cvijetićevih verzih in se neredko pretočijo v magične, hiperbolične podobe; to so presenetljivi in funkcionalni neologizmi (*sebeizkopanina, prelopatano, neboluknje, mrtvoudnost itd.*), paralogične tvorbe kot metazareze med konkretnim in abstraktnim (»Kot ko hočeš spremeniti v molk sobo. In ti uspe do okna, od tam naprej pa je vse razkričano.«), jezikovne igre in še posebej pretresljive obrnjene perspektive. Slednje pri tem ne predstavljajo le enega od najpogostejših postopkov te poezije, temveč nekaj, kar zelo od blizu korespondira s svetovnonazorskim aktivizmom streznitve, počlovečenja, ki je v temelju vsega, kar prihaja izpod avtorjevega peresa. Zato bomo v njegovi poeziji neredko našli slike, v katerih nasprotja nadrejeno/podrejeno, zunanje/notranje, središčno/obrobno v popolnosti zamenjujejo svoja mesta, s čimer kažejo na relativnost vsega v skrajno razčlovečenem svetu (»Stari ročaji sekir so se utrudili od puha kokošjih vratov.«). Prav tako je v tem kontekstu dobro omeniti tudi analogije z živalskim svetom, ki jih pogosto najdemo v Cvijetićevem pesništvu in ki s poudarjanjem človeških značilnosti in praks, še posebej tistih iz vojne in povojne stvarnosti, popolnoma zrelativizirajo mesto človeka v vesolju živega (»Vprašam H., zakaj v taborišču ni bilo samomorov? Glej, ne spremeni se v žival samo tisti, ki ubija, temveč tudi tisti, ki je ubijan, pravi. Klavnice so polne živali, ki se ne upirajo, človek jih mirno konzervira, polni z njimi bojni nahrbtnik.«).

Jezik in svet sta v poeziji Darka Cvijetića ontološka in sta neizbežno povezana na wittgensteinovski način – jezik je svet in svet je jezik, prelivata se drug v drugega, utelešata se v drugem. Proces utelešenja sveta v jeziku Cvijetić ne predstavlja le s konkretno materialnostjo jezika, s katero oblikuje svoja pesniška besedila in katero neredko predstavlja tako, da ima bralec vtis, da je priča samemu procesu rojevanja jezika iz tistega, kar stoji onkraj njega – magičnemu trganju krhke opne/meje, ki deli dve ontološki sferi – temveč jezik, njegovo

sfere – nego jezik, njegovu prirodu i funkciju, u nekim tekstovima i eksplicitno tematizira. Tako, primjerice, u “Programu za vjersku gimnaziju” piše o hasidskim dječacima koji alfabet uče jezikom ližući med nasut u udubljenja za slova. Taj je zapis – kao i brojne druge referencije na kabalsku praksu i filozofiju jezika razasute Cvijetićevim opusom – autoreferencijalni iskaz ove poezije, paradigmatičko mjesto njezina samodefiniranja koje čitatelja usmjerava vlastitoj pjesničkoj genezi, ali i mogućim modelima čitanja. *Poetika iskapanja* Darka Cvijetića stoga nije samo *poetike gline* uslijed svoje tematsko-motivske usmjerenosti - gdje su masovne grobnice, iskopine i sebeiskopine njezini provodni motivi – ona je to i stoga jer njezin autor uvijek kreće iz pozicije jezičnog ekshumatorstva. Iskapajući riječi, slike i značenja iz najdubljih, skrivenih slojeva jezika, oblikujući ih iz meda-gline u pjesme, zapise, fragmente i druge oblikovno hibridne oblike, pjesništvo Darka Cvijetića restaurira dvostruku zaboravljenost – onu začudne ljepote jezika kao i onu ispravnog, relevantnog bivanja u svijetu.

Andrijana Kos Lajtman

naravo in funkcijo v nekaterih besedilih eksplicitno tematizira. Tako na primer v *Programu za versko gimnazijo* piše o hasidskih dečkih, ki se abecedo učijo tako, da z jezikom ližejo med, nasut v vdolbine za črke. Ta zapis je – tako kot številne druge reference na kabalistično prakso in filozofijo jezika, ki so razsute po Cvijetičevem opusu – avtoreferencialna izjava te poezije, paradigmatško mesto njene samoopredelitve, ki bralca usmerja k lastni pesniški genezi in tudi k mogočim načinom branja. *Poetika izkopavanja* Darka Cvijetića zato ni le poetika gline zaradi svoje tematsko-motivne naravnosti – kjer so masovne grobnice, izkopanine in sebeizkopanine njeni vodilni motivi – temveč tudi zato, ker avtor vedno krene iz položaja jezikovne ekshumacije. S tem ko izkopava besede, slike in pomene iz najglobljih, skritih slojev jezika in jih oblikuje iz medu-gline v pesmi, zapise, fragmente in druge oblikovno hibridne oblike, pesništvo Darka Cvijetića restavrira dvojno pozabo – tako čudežno lepoto jezika kot tisto pravilnega, relevantnega bivanja v svetu.

Andrijana Kos Lajtman

Kupanje Kaina

Odmah nakon pucnja, on je ušao u kupatilo.
U vodi, dugonahvatavanoj kao kišnica, vidio je frenda iz građevinske,
uniformiranog i u čizmama,
raznesene glave. Ruka je držala Magnum, viseći.
Kromirani kolutaš, trofejni.
Oči su bile otvorene, vrat još pulsirao, rat se točio.

Srećem ga neki dan na buvljaku.
Smije se, pozdravlja, prodaje dječije plastične
Magnume na vodu.
Čak me isprskao, gurnuo mi dva u džepove.
Kod kuće sam jedan napunio vrelom vodom.
Ušao sam u kadu u čizmama,
i pustio iz zida tamnu krv da je prepuni.

Kopanje Kajna

Takoj po strelu je stopil v kopalnico.

V vodi, dolgonabirani kot deževnica, je videl frenda z gradbene, uniformiranega in v škornjih,

z razstreljeno glavo. Roka je držala magnum, viseča.

Pištola na boben, pokromana, trofejna.

Oči so bile odprte, vrat je še utripal, vojna se je točila.

Nekega dne ga srečam na bolšjaku.

Smeje se, pozdravlja, prodaja otroške plastične magnume na vodo.

Celo pošprical me je, dva mi je vtaknil v žep.

Doma sem enega napolnil z vrelo vodo.

S škornji sem stopil v kad

in spustil iz zida temno kri, da jo prenapolni.

Zakopavanje sestre

Školsku iz klupe, Aidu, prvi sam put nakon rata sreo 2001. godine

Živjela je u Nizozemskoj udata za Nijemca
Imaju već velike kćerke
Javili krajem godine da su joj identificirali
Brata u masovnoj

I ona pokopala nekoliko kostiju

Drugi puta sam je sreo 2005.
Opet joj našli brata

Pa su je zvali 2008. – u novonađenoj masovnoj
Još joj brata iskopali

Ove 2015. bila je mirna i puno starija
Našli ga opet, šapće i osvrće se

Dokle ću ovo, svakih četiri pet ljeta?
Šta ću, moj školski, ako mi dogodine nađu
Još brata?

A meni pun mezar

Pokopavanje sestre

Sošolko iz klopi, Aido, sem prvič po vojni srečal leta 2001

Živela je na Nizozemskem, poročena z Nemcem
Imata že odrasli hčeri
Konec leta so ji sporočili, da so identificirali
Njenega brata v množičnem

In je pokopala nekoliko kosti

Naslednjič sem jo srečal 2005.
Spet so našli brata

In spet so jo klicali 2008. – v na novo najdenem množičnem
so izkopali še nekaj njenega brata

Letos, leta 2015, je bila mirna in precej starejša
Spet so ga našli, šepeta in pogleduje okoli sebe

Do kdaj bo trajalo in to vsako četrto peto leto?
Kaj bom, moj sošolec, če mi ob letu najdejo
še več brata

Jaz pa imam že poln grob

Svisvetski zapis 2014.

Otac i ja kupili porodičnu grobnicu
Na gradskom kraj ceste uz toplovodne cijevi
Za četiri osobe plus još dva mjesta
Mala suha betonirana
Privatna masovna
Na dva kata ni kapljice vode usprkos tolikim poplavama
Sve suho stari i ja silazili glas unutra odzvanja

Našao sam i blato sebe s neba sastrugano
Skroz u ćošku drhti boji se pitati da malo vani izađe
Da u kakvoj saksiji s balkonskom ružom
Pričekuje latice

Zapis na vse svete 2014

Z očetom sva kupila družinsko grobnico
Na mestnem ob cesti poleg toplovodnih cevi
Za štiri osebe plus še dva prostora
Majhna suha betonska
Zasebna množična
V dveh nadstropjih niti kapljice vode kljub tolikšnim poplavam
Vse suho z očetom sva sestopila notri odmeva

Našel sem tudi blato sebe postrgano z neba
Drhti čisto v kotu boji se vprašati ali bi lahko šlo malo ven
Da bi v kakšnem cvetličnem lončku z balkonsko rožo
Čakalo na cvetne liste

Lepe Radić dva

U ulici do moje
S imenom obješene mlade partizanke
Arkanovi strijeljali dvojicu rođene braće

(Kako se zoveš
Amir
Jel ti ono brat Amire zovi i njega vamo)

Mater im sve gledala s prozora
Hvatajući se za glavu

Dvadeset tri godine kasnije
Na tom je mjestu grill-ćevabdžinica
Napiju se koji put momci ispred pa
Pjevaju i opet će ako bude sreće
Sve balavci do dvadeset

Ode u meneiskopinu
Uvije se u piljevinu

Obješena partizanka
Vrat joj polomljen visi s neba
Vrtu grilla ružmarin

Ulica Lepe Radić dve

V sosednji ulici
Z imenom po obešeni mladi partizanki
So Arkanovci ustrelili dva brata

(Kako ti je ime
Amir
Ali je tisti tam tvoj brat Amir pokliči še njega sem)

Njuna mati je vse to gledala z okna
Se prijemala za glavo

Triindvajset let pozneje
Stoji na tem mestu gril s čevapčiči
Včasih se ga fantje spredaj napijejo in
Pojejo in spet bodo peli če bo sreča mila
Sami mulci stari do dvajset let

Odide v sebeizkopanino
Zavije se v žagovino

Obešena partizanka
Vrat ji zlomljen visi z neba
Kot na vrtu grila rožmarin

Charles Simic na ručku u Beogradu

Djevojčica na klupi
Raščupana uprljana sjedi uz mater
Prosjakinju što zaspiva na suncu

Netremice me gleda kroz izlog
Restorana gdje ručam
Ima veliku kovrčavu masnu kosu
Kaljave ručice ogromne oči

Probušenoj nečijoj lopti
Koja je sada očito njezina lutka
Šapuće – vidiš kako on jede
Bio dobar naprosio dovoljno

Lutka lopta
Budući i sama bunovna
Zauzeta je vađenjem pijeska iz trbuha
Ima ga puno i veli djevojčici – ma kakvi

Taj otima riječi
Dželatovim molitvama

Charles Simic na kosilu v Beogradu

Deklica skuštrana umazana
Sedi na klopi poleg matere
Beračice ki drema na soncu

Strmo me gleda skozi šipo
Restavracije v kateri kosim
Ima bujne kodraste mastne lase
Umazane ročice ogromne oči

Nekogaršnji preluknjani žogi
Ki je zdaj očitno njena punčka
Šepeta – poglej ga kako je
Priden je bil dovolj je naprosil

Punčka žoga
Ki je tudi sama omotična od sna
Je zaposlena z jemanjem peska iz trebuha
Veliko ga je in reče deklici – kje pa

Ta ugrablja besede
Rabljevim molitvam

Dvije kosti sina

Jedna
Ispratila
Dvije kosti sina
Prvu našli u brdu
Kraću
U grabi iza
Vinograda
Drugih kostiju
Sina
Nema
Krijući pogubili

Mater mu
Priča nam:

I sad odem
Vidjeti
Da nije ispalo
Tamo
Gdje su pali odmah
Al nema
Kakvi
Pa reko
Mogu li ja ostaviti
Svoje dvije tri kosti
Da bar
Pristojno izgleda.

Dve sinovi kosti

Ena je
Pospremila
Dve sinovi kosti
Prvo so našli v hribu
Krajšo
V grapi za
Vinogradom
Drugih sinovih
Kosti
Ni
Izgubili so jih med skrivanjem

Njegova mati
Nam govori:

Šla sem
Pogledat
Če niso izpadle
Tam
Kjer so padli
A jih ni
In nič
Pa sem rekla
Ali bi jaz lahko pustila
Dve tri svoje kosti
Da bo
Vsaj videti spodobno.

Stećak o Tesli

Kremiranje je
Posao nekoga tko nema zemlje

Ožiljci naneseni šibicom
Palidrvce po palidrvce

Meni je još strašno
Da se mesnice zovu
Srna ili Milica

Težim 52 kilograma
I za dva dana
Imat ću osamdeset sedam godina

Nemam čime postojati
Meso me napušta
Prelopatano

Dok je tišine u borbenom rancu
Mete ne mogu
Biti među nišanjenima

Steček o Tesli

Kremacija je
Delo nekoga ki nima zemlje

Brazgotine povzročene z vžigalico
S šibico po šibico

Še vedno mi je grozno
Da se mesnice imenujejo
Srna ali Milica

Težek sem 52 kilogramov
In čez dva dneva
Bom imel sedeminosemdeset let

Z ničimer ne morem obstajati
Meso me zapušča
Prelopatano

Dokler je tišina v bojnem nahrbtniku
Med tarčami
Ne more biti tistih namerjenih s puško

Numerirane bilješke uz Petra Pana

1973. kiš je dobio nalaz na kojemu je pisalo
da ne može imati djecu

a bilo je pet isprva dječaka
skeletići nebootvori i placente

pa su trojica oteti ubijeni
izraelci
četvrti iz osvete spaljeni
arapin dječak

i peti ovdašnji
nađen u četiri masovne grobnice
trinaestogodišnjak
dvadest dvije godine sastavljan

kuće im izašle na rupe po dlanovima

zadružni je kreč
kao mlijeko u čaši
stvrđnuo obode na lopati

skeletići zdjelice
nakazice hrpice

onda mojem 74-godišnjem ocu
otac njegov mladoubijeni
iz jasenovca nosi
oba spaljena sina na ramenima
milu 13
đuru 14

Oštevilčeni zapiski k Petru Panu

1973. je kiš dobil izvid na katerem je pisalo
da ne more imeti otrok

a najprej je bilo pet fantov
okostnjački neboluknje in placentе

pa so bili trije ugrabljeni ubiti
izraelci
četrti zažgan iz maščevanja
arabski deček

in peti tukajšen
najden v štirih množičnih grobiščih
trinajstletnik
sestavljan dvaindvajset let

hiše so se jim naredile po luknjah v dlaneh

zadružno apno
je kot mleko v skodelici
strdilo robove na lopati

okostnjački skledice
spački kupčki

potem mojemu 74-letnemu očetu
njegov mladoubiti oče
prinese iz jasenovca
oba sežgana sinova na ramenih
mila 13
đura 14

na puno se pepela sklupčava
baščelikova hrabrost skrivena u ptici
u srcu lisice na dalekoj planini

pa se te 1973.
brat moj boris rodio
taman da dospije kao kišov nerođeni sin
regrut biti u sarajevu 92.
i proći šest bosanskih ratišta

“jer univerzum, to su tri jabuke
na cézannovu stolu”
četiri prsta na ekshumatorovom dlanu
jedan medicinski nalaz zagubljen među vozne redove
četiri biografije nečijeg sina

mistrijice zdjelice
nakazice čavli

na kupu pepela se zvije v klobčič
baščelikov pogum skrit v ptici
v srcu lisice na daljni gori

potem se je 1973. leta
rodil moj brat boris
ravno prav da kot kišev nerojeni sin
postane rekrut v Sarajevu 92.
in da gre čez šest bosanskih bojišč

»kajti vesolje, to so tri jabolka
na cézannovi mizi«
štirje prsti na dlani ekshumatorja
en zdravniški izvid založen med voznimi redi
štiri biografije nekogaršnjega sina

kele skledice
spački žebli

Zarobljeni drugi vod

Nježnost trepavice
Kakve odgajaju snajperisti

Bijelo srneće meso
U mraku presvučeno

Na fotki: čučimo đaci
Stresamo eksere
Sa zagrljajne ruke

Pčela rikošetira
Od latice
Haiku se od zarez
Razmrvi

Čakli se konac u
Košuljama
Nedostajanje već ide u
Prvoumirućeg

Samo u nasječenoj
Grani
Može opet krkljati
Davno zadavljen vjetar

Ujeti drugi vod

Nežnost trepalnice
Kakršno gojijo ostrostrelci

Belo meso srne
Preoblečeno v mraku

Na fotki: učenci čepimo
Stresamo žeblice
Z roke za objemanje

Čebela se odbije
Od cvetnega lista
Haiku je od vejic
Razdrobljen

Nit se svetlika
V srajcah
Pogrešanje že prehaja
V prvoumirajočega

Samo v nasekani
Veji
Lahko spet hrope
Zdavnaj zadavljeni veter

Mačići

Prvo zarobiš pet pacova
I ubaciš ih u prazno bure.

Ne daješ im hrane i vode
Barem četiri dana.

Jedan će preživjeti i potom ga
Pustiš u rov.
Taj sada jede samo pacove
I sve će ih istrijebiti za dva dana.

Tada se i njega ubije.

Više nema pacova
U rovovima i
Može se puno mirnije pucati.

Kada su zarobili
Nas petoricu iz rova.
Donijeli su veliko bure.

Mačice

Najprej ujameš pet podgan
In jih vržeš v prazen sod.

Ne daš jim hrane in vode
Vsaj štiri dni.

Ena bo preživela in to potem
Spustiš v rov.
Ta zdaj je samo podgane
In v dveh dneh bo iztrebila vse.

Takrat se ubije tudi njo.

Podgan ni več
V rovih in
Lahko se bolj mirno strelja.

Ko so ujeli
Nas pet iz rova,
So prinesli velik sod.

Bicikl od kose

Kada su otvorili masovnu na
Jakarinoj kosi (2012)
Sa 373 tijela

Vidjeli su I.G. (1968) kako čuču
U materinoj košulji.
Kosa mu se slijepila
Od gline na tavanu.

I još im veli:
Pa gdje ste vi dosad?

Otac mi kupio bicikl
Ima trideset godina kako ga
Nisam vozio.

Pa sve sam pripremio:
Žica kojom su mi ruke vezane
Oko ručnog zgloba
Landara

Da angeo ima čime
Vrt oko kuće
Ograditi.
Mom biciklu
Točak zategnuti.

Kolo iz las

Ko so odprli množično na
Jakarinini kosi (2012)
S 373 trupli

So zagledali I. G.-ja (1986) kako čepi
V materini srajci.
Lase je imel zlepljene
Z glino s podstrešja.

In jim je rekel:
Kje ste bili do zdaj?

Oče mi je kupil kolo
Trideset let je,
Kar ga nisem vozil.

Vse sem že pripravil:
Žica s katero imam zvezane roke
Okoli zapestij
Binglja

Da bi angel lahko s čim
Ogradil vrt okoli
Hiše.
Mojemu kolesu
Pričvrstil kolo.

Paraolimpijska himna

Pitam H. zašto u logoru nije bilo samoubojstava? Vidiš, ne pretvara se u životinju samo onaj koji ubija nego i onaj koji je ubijan, veli.

Klaonice su pune nebunećih životinja, čovjek ih mirno konzervira, puni borbeni ranac. Tako othranjujemo kuniće i oni se igraju. Reći ću ti i da je Ahil pošao na Hektorov pogreb.

A jest jedan mali kod nas, pred zoru kad su ga prozvali, zaletio se glavom u zid kao kad led razbijaš čekićem u limenom lavoru. Tako se čulo. Strah ljuske nakon isteturavanja ptice.

Paraolimpijska himna

Vprašam H., zakaj v taborišču ni bilo samomorov? Glej, ne spremeni se v žival samo tisti, ki ubija, temveč tudi tisti, ki je ubijan, pravi. Klavnice so polne živali, ki se ne upirajo, človek jih mirno konzervira, polni z njimi bojni nahrbtnik. Tako mi vzrejamo kunce in oni se igrajo. Naj povem tudi to, da je celo Ahil šel na Hektorjev pogreb.

A imeli smo enega malega, ob zori, ko so ga poklicali, se je zaletel z glavo v zid, kot kadar led razbiješ s kladivom v kovinskem lavorju. Tako se je slišalo. Strah lupine, potem ko se iz nje opoteče ptič.

Recept

Svaki dan viđa onoga koji ga je mlatio nekoliko puta u obližnjem logoru. Šetaju predvečer, obojicu žene vode ispod ruke.

Onaj što je tukao, imao je moždani udar, žena ga vodi usporenog i krivoustog. Ona jedina i razumije, kad nešto hoće, kad nešto priupitava.

On, ovaj što je mlaćen, imao je dva srčana. Nosi tri bajpasa, tablete u džepu košulje i ne smije se uzbuđivati.

Žene stanu, znaju se od prije rata.

Oni stoje nepomični. Tučeni i tučitelj šute, gledaju se i čekaju svoje supruge. One zapisuju i govore.

Ne znaju one.

Da oni isto razmjenjuju recepte, o pravljenju sokova.

Recept

Vsak dan videva onega, ki ga je nekajkrat pretepel v bližnjem taborišču. Sprehajata se ob večerih, oba vodita pod roko ženi.

Onega, ki je tepel, je zadela možganska kap, žena ga vodi upočasnjenega in krivoustega. Edina je, ki razume, kaj hoče, kaj sprašuje.

On, ta, ki je bil tepen, je imel dve srčni kapi. Ima tri bajpase, tablete v srajčnem žepu in ne sme se vznemirjati.

Ženi se ustavita, poznata se še izpred vojne.

Onadva stojita nepremično. Pretepeni in ta, ki je tepel, se gledata in čakata na svoji soprogi. Onidve si zapisujeta in se pogovarjata.

Onidve ne vesta.

Da si tudi onadva izmenjujeta recepte o izdelovanju sokov.

Golubarnik

Vodimo bitku s golubovima.

Cijeli soliter samo priča o najezdi golubova. Starice na klupi oko solitera komentirale su da je vrana smrtni neprijatelj golubova. Ali, kako doći do vrana, kako ih navesti na crveni soliter.

Gnijezde se golubovi, ljeto je, balkoni su otvoreni i ulaze u sobe, odomaćili se, nađeš perje među dječijim igračkama, veli susjeda s trećeg. Jedan je osobito omražen, siv i nadut.

Svuda smo ga prepoznavali. Meni je dvaput ušao u sobu, dok sam pisao, iza leđa, čuo sam kako tapka po laminatu.

Jedna mlada susjeda vrištala je zbog njega u spavaćoj. Tako barem kaže.

Onda su se udružili.

Ova, "A" strana solitera protiv nadutog goluba kojega su označili kao kolovođu među nasrtljivcima na naš posjed.

Nekako su ga ubili. Ležao je ispred solitera na trotoaru. Možda metar dešnje, gdje su iznijeli leš komšije, ubijenog u fotelji na devetom katu, te devedesetdruge.

Vrane pamte dugo. Susjeda je i dalje vrištala u spavaćoj, perje dolijetalo u dječije igračke...

Golobjak

Bojujemo se z golobi.

Cela stolpnica govori le o invaziji golobov. Starke na klopcah okoli stolpnice so pripomnile, da je vrana smrtni sovražnik golobov. Toda kako se pride do vran, kako jih privabiti k rdeči stolpnici.

Golobi gnezdiijo, poletje je, balkoni so odprti in hodijo v sobe, udomačili so se, med otroškimi igračami najdeš perje, pravi soseda iz tretjega. Eden je še posebej osovažen, siv in ošaben.

Povsod smo ga prepoznali. Dvakrat je prišel v mojo sobo, medtem ko sem pisal, slišal sem ga za hrbtom tapkati po laminatu.

Mlada soseda je kričala v spalnici zaradi njega. Vsaj tako pravi.

Potem so se združili.

»A« stran stolpnice proti ošabnemu golobu, ki so ga označili za kolovodjo med napadalci na našo posest.

Nekako so ga uspeli ubiti. Ležal je na pločniku pred nebotičnikom. Morda meter bolj desno od tam, kamor so položili truplo soseda, ubitega v fotelju v devetem nadstropju, leta dvaindevetdeset.

Vrane dolgo pomnijo. Soseda je še naprej kričala v spalnici, perje je še naprej naletavalo na otroške igrače ...

Krv u stolici

Ostarjeli pedesetgodišnji snajperist

Obično bi u pozadinskoj bazi čekao da ga pozovu s prve linije

Što je značilo da je s druge strane njihov snajper i da treba početi

Dugonišanski mali rat njih dvojice

Nad glavama nad rovovima u krošnjama

Dvedeset tri su godine prošle sad ide na rektoskopiju

Zvali ga s onkologije – ta linija znate taj ugrušak kojeg vidim sitnog

Treba ga eliminirati rekao je

Rektoskopist bivšemu snajperisti

Poslije puši cigaretu u parku bolnice

Zna da ga već uračunat zanosi

Blagi vjetar zdesna

Između njega i smrti

Kri v blatu

Ostareli petdesetletni ostrostrelec
Bi ponavadi čakal v bazi v zaledju da ga pokličejo s prve bojne črte
Kar je pomenilo da je na drugi strani njihova snajperka in da
mora začeti

Njuno malo ostrostrelko vojno
Nad glavami nad rovi v krošnjah

Triindvajset let je minilo zdaj gre na rektoskopijo
Poklicali so ga z onkologije – ta črta veste ta drobni strdek
ki ga vidim
Treba ga bo eliminirati je rekel
Proktolog nekdanjemu ostrostrelcu

Kasneje kadi cigareto v bolnišničnem parku
Ve da ga že vračunani blagi veter
Z desne zanaša
Med njega in smrt

Utopile mi se košnice

Utopile mi se košnice

Dvadeset šest košnica

U prosekturi bolnice po podu curi sigurno ne ciklin sok i

Sigurno ne iz prepune vaze s cvijećem

I kunići mi se podavili

Svih sedam

Ništa nisam spasio od toliko Drine u kući

Oca devedesetogodišnjeg partizana s

Neretve – voda u krevetu zadavila

I sad

Na pod mu kaplje iz nosa u prosekturi

Pčele se daveći lijepile za zidove sobe

Kao kabalički nizovi

Imam i sina kojeg je pravi otac Bošnjak

Pred strijeljanje sakrio pod grane u voćnjaku

Sad mu dvadeset tri i zimus na

Bogojavljenje isplivao

Krst časni i pop mu mokrom dao vino kuhano

Krije da je obrezan i krišom plače

Iza teretane

Utopile nam se košnice

Panji so se mi utopili

Panji so se mi utopili
Šestindvajset panjev
Na prosekturi v bolnici zagotovo ne curlja na pod pesin sok in
Zagotovo ne iz prepolne vaze s cvetjem

Tudi kunci so se mi zadušili
Vseh sedem
Ničesar nisem rešil pred toliko Drine v hiši

Očeta devetdesetletnega partizana z
Neretve – voda ga je zadavila v postelji
In zdaj
Mu kaplja iz nosa na pod na prosekturi

Čebele so se davile in lepile za stene sobe
Kot kabalistični nizi

Imam tudi sina ki ga je pravi oče Bošnjak
pred streljanjem skrtil pod veje v sadovnjaku

Zdaj je star triindvajset let in to zimo
Si je na bogojavljenu priplaval
Častni križ in pop mu je mokremu dal kuhanega vina
Skriva da je obrezan in na skrivaj joka
Za telovadnico

Panji so se nam utopili

Sava Šumanović: Portreti dece u Šidu tridesetih

Dječak iz Sirije prodaje ikonice, nedaleko od evangelističke crkve. Na njima mali Isus, urednih lokni, kao iz pastorovih mjesečnika. Kad sam ti mater porodila, pričala teta Rada, odnijela sam u laboru iza kuće zakopati pupkovinu i posteljicu. To ti je prvi grob. Kao kad hoćeš da našutiš jednu sobu. I uspije ti do prozora, dalje je sve izvikano. Vukovna na klanište, i on se upire sa sve četiri i istodobno baleguje od straha neku tekućinu, neki strah nagutavanih biljaka. Tako je uvijek s pretklanima – netko nije bijel dok za to nije netko crven. Pričao nam kako su tri bake strijeljali, uz kuću, okrenute leđima, i kako se jedna lagano oslonila glavom na zid. Zaspala od straha. Sanjala da ih ne pobiše. Iz prsnog džepa metak joj izvukao srce. A ona spava. Poslije se penjali na kamion. Puno poslije, kada to bude kasnonoćno štivo, gol i umoran odlagat će ga na natkasnu, i čekati glodavce kao rov.

Sava Šumanović: Portreti otrok v Šidu v tridesetih

Deček iz Sirije prodaja svete podobice nedaleč od evangeličanske cerkve. Na njih majhen Jezus z urejenimi kodri, kot bi bil iz pastorjevih mesečnikov. Ob porodu tvoje matere, je pripovedovala teta Rada, sem odnesla v lavorju popkovino in posteljico in ju zakopala za hišo. To je bil prvi grob. Kot ko hočeš spremeniti v molk sobo. In ti uspe do okna, od tam naprej pa je vse razkričano. Ovna vlečejo v klavnico, on pa se upira z vsemi štirimi in hkrati serje od strahu neko tekočino, nek strah pogoltnjenih rastlin. Vedno je tako s predklanimi – nekdo ni bel, če nekdo ni rdeč. Pripovedoval nam je, kako so ustrelili tri babice, poleg hiše, v hrbet, in kako se je ena z glavo prislonila ob zid. Zaspala je od strahu. Sanjala je, da jih niso pobili. Iz prsnega žepa ji je krogla izvlekla srce. A ona spi. Kasneje so se povzpeli na kamion. Veliko kasneje, ko bo vse to že poznonočno čtivo, ga bo gol in utrujen odlagal na nočno omarico in kot rov čakal na glodavce.

Godišnjice

Na Madagaskaru postoje zanimljivi obredi ekshumiranja leševa i o tome piše Houellebecq u KARTI I TERITORIJU;

tjedan dana po pokopu, leš bi bio iskopan, čaršafi u koje je bio umotan skinuti s njega, i bi bio postavljen u obiteljsku trpezariju, gdje je ostatak obitelji objedovao u njegovom prisustvu.

Potom bi tijelo ponovno sahranili.

Isti postupak ponavljaju potom za mjesec dana, pa za tri mjeseca; ukupno sedam iskopavanja, a posljednje godinu nakon smrti, i otad se više pokojnoga ne dira, jer je konačno, vjeruje se, pronašao svoj mir. Ostavivši Houellebecqa,

domislim da me voli netko, tko bi me sedam puta u prvoj godini smrti iskapao, i uz mene raspadajućeg mirno ručao, ili pak da moja voljena računa na moju ljubav i poštovanje tradicije magijskog ponavljanja - da ću je iskopavati i iskopavati, i ponovno donositi u sobu, "voljenu mrtvu dragu" donositi, na istežljiva izležavanja po kuhinjskim stolovima.

Obletnice

Na Madagaskarju obstajajo zanimivi obredi izkopavanja trupel in o njih piše Houellebecq v ZEMLJEVIDU IN OZEMLJU;

teden dni po pokopu, izkopljejo truplo, mu slečejo prt, v katerega je bil zavrit, in ga dajo v družinsko jedilnico, kjer preostanek družine obeduje v njegovi navzočnosti.

Potem telo ponovno pokopljejo.

Postopek ponovijo čez mesec dni in spet čez tri mesece; skupaj sedem izkopavanj, zadnje, leto po smrti, od takrat pokojnika pustijo pri miru, saj verjamejo, da je končno našel svoj mir.

Houellebecq dam na stran,

predstavljam si, da me ljubi nekdo, ki bi me izkopal sedemkrat v prvem letu po smrti in poleg mene, razpadajočega, mirno kosil, ali pa da moja ljubljena računa na mojo ljubezen in spoštovanje tradicije magijskega ponavljanja – da jo bom izkopaval in izkopaval ter vedno znova prinašal v sobo, prinašal »ljubljeno mrtvo drago« na mrtvoudna pretegovanja po kuhinjskih mizah.

Počasni vod

Poznao sam vodnika koji je cijeli rat proveo u počasnom vodu.
Čitav rat njih sedmorica pucali su po vojničkim sahranama u nebo.

Svaki dan i po nekoliko ratnih brzih pokopa.
Nijedan dan nije bio na ratištima.

Mrtvi su stizali previše svakodnevno i uredno i posla je bilo pune
puške: te čiste uniforme, te
meci, te uredni, ozbiljni, obrijani i trijezni pratitelji heroja.

I sad se oko vojničkih grobova mogu iščeprkati počasne čahure.
Poslije rata, nekih desetak godina, poludio je.

Bojao se kiše i tvrdio da mu to nebo vraća što je toliko na njega
pucao. A kada bi snijeg
padao krio se, to se njihova hladnoća narendava po nama, rekao bi.

Častni vod

Poznal sem vodnika, ki je celo vojno preživel v častnem vodu.
Celo vojno je njih sedem streljalo na vojaških pogrebih v nebo.

Vsak dan tudi po nekaj hitrih vojnih pokopov.
Niti en dan ni bil na bojišču.

Mrtvi so prihajali preveč pogosto in redno in posla je bilo za polne
puške: pa še čiste uniforme, pa še
krogle, pa še urejeni, resni, obriti in trezni spremljevalci herojev.

Še zdaj se lahko okoli vojaških grobov izbrska častne tulce.
Po vojni, kakšnih deset let kasneje, je znorel.

Bal se je dežja in trdil, da mu nebo vrača, ker je toliko
streljal nanj. Ko je snežilo,
se je skrilo, njihov naribani hlad pada po nas, je rekel.

Farme, kože, rebalans

Pravi Oskar Schindler

Ne Spielbergov

Odmah iza Drugoga rata pobjegao je iz Njemačke

U Argentinu jednim od onih

Pacovskih kanala

Nije trebalo mnogo

Da se sa emajliranog posuđa

Schindlerjudena

Prebaci na novi biznis-

Farmu pilića i odraslih argentinskih dabrova

Posao je išao odlično

Njemačka mu je oduzela državljanstvo

Kao istaknutom članu SS-a i dabrovi su isprva

Bili izuzetno traženi:

Neki ženski vratovi vole blagu odranu nježnost

U odraslih dabrova

Pilići pak cijeli životić provedu u komorama

Toliko zbijeni da nikada ne uspiju raširiti krilca

Žezlom im otupljuju kljuniće

Da se međusobno ne osljepljuju i ubijaju u

Takvoj i tolikoj blizini

Njemačka mu vraća državljanstvo

Kao istaknutom industrijalcu i spasitelju

Okreće se tako emajlirani tanjur i

Posao mu propada

I sve mu dabrove ubiju

Farme, kože, rebalans

Pravi Oskar Schindler

Ne Spielbergov

Je takoj po drugi vojni pobegnil iz Nemčije

V Argentino po enem od tistih

Podganjih kanalov

Kar hitro

Se je z emajlirane posode

Schindlerjuden

Preusmeril v nov posel –

Farmo piščancev in odraslih argentinskih bobrov

Posel mu je uspeval

Nemčija mu je odvzela državljanstvo

Kot pomembnemu članu SS-a in bobri so bili sprva

Zelo iskani:

Nekateri ženski vratovi ljubijo blago odrto nežnost

Odraslih bobrov

Piščanci pa vse življenjce preživijo v komorah

Tako nagneten da nikoli ne uspejo razširiti krile

Z žezlom jim otopijo kljunčke

Da se med seboj ne oslepljujejo in ubijajo v

Takšni in tolikšni bližini

Nemčija mu vrne državljanstvo

Kot pomembnemu industrialcu in rešitelju

Emajlirani krožnik se tako obrne

Propade mu posel

In pobijejo mu vse bobre

Moše Bejski dovodi Oskara u
Jeruzalem
Sada je heroj 1200 ljudi je spasio njihovog sopstvenog dima

Oskar počinje piti i praviti užasne scene
Kraj Mrtvoga je mora imao ljubavnicu imenom
Eva Kiš

I spašeni ga izbjegavaju
I pijani Oskar
Sada maše kladioničkim tiketima
Kao nekad izuzetim imenima s klaoničkih listi

I samo ponekad
Uz košer piletinu
Osjetio bi onaj emajlirani svrab
Gadni svrab na vratu

Kao od dabrova krzna iz Buenos Airesa

Moše Bejski pripelje Oskarja v
Jeruzalem
Zdaj je heroj 1200 ljudi je rešil pred njihovim lastnim dimom

Oskar začne piti in delati obupne scene
Poleg Mrtvega morja ima ljubico z imenom
Eva Kiš

Še rešeni se mu izogibajo
In pijani Oskar
Zdaj maha s stavnimi lističi
Kot nekoč z imeni izvzetimi iz klavniških spiskov

In samo včasih
Ob košer piščančjem mesu
Začuti tisto emajlirano srbečico
Močno srbečico na vratu

Kot od bobrovega krzna iz Buenos Airesa

Vinograd

(za Adnana Žeticu)

I kod mene u selu, kao u selu Ahmedovu, običaj je da se baci sećija
na kojoj je neko umro,
pa se tako i posječe drvo na koje se neko objesi

Zapališ sećiju iza kuće,
drvo napustiš da se osuši

Jedino vodu u kojoj se neko utopio ne možeš baciti, ni zapaliti
(možeš je tući krpom kao strina
kad se mali Borko utopio)

I jedino rov, u kojem je neko poginuo
ne možeš paliti, ni bacati,

ali ga možeš zatrpavati iza kuće,
dok ti je pred kućom svadba

Vinograd

(za Adnana Žetico)

V moji vasi, tako kot v Ahmedovi, je običaj, da se zavrže klop,
na kateri je kdo umrl,
prav tako se poseka drevo, na katerega se je kdo obesil

Klop zažgeš za hišo,
drevo pustiš, da se posuši

Le vode, v kateri se je kdo utopil, ne moreš ne zavreči ne zakuriti
(lahko jo tolčeš s cunjjo kot strina,
ko se je utopil mali Borko)

In tudi rova, v katerem je kdo padel,
ne moreš niti skuriti niti zavreči,

lahko pa ga zasipaš za hišo,
medtem ko imaš pred hišo svatbo

Marshal

vjetrenjačnost čini viteza, ne vjetar, ne mač...

ona nosi mobitel i snima na ulici. više - normalno, ponašaj se
normalno, ne gledaj u nebo.

djevojčica koja trči za golubom nalijeće na nju.

ako dubiš na glavi, suze mogu da ti cure uz čelo, da plačeš sebi
u kosu.

poslije sretnemo bivšeg rukometaša B.

ima mali mikrofonski primakne ga gurlu, pa se čuje kako govori.

"izvadili mi glasne žice. sutra idem nazad u Ameriku da stave

vještačke glasnice. mada,

zapravo, šta će mi koji kurac toliko žice.

bolje da nabavim baterije za mikrofonski."

pogledaj kako se vidi da me ne gledaš, kaže dok pregleda snimak.

onda šutimo.

kakav imaš glas kad su ti glasne žice vještačke, pita me?

je l' k'o kod lutaka, snime te kako kažeš mama?

Marshal

vetrnjaštvo te naredi za viteza, ne veter ali meč ...
ona ima mobilni in snema po ulici. vpije – normalno, obnašaj se
normalno, ne glej v nebo.

deklica, ki teče za golobom, se zaleti vanjo.
če stojiš na glavi, ti solze lahko tečejo po čelu in si jočeš v lase.

potem srečava nekdanjega rokometaša B-ja.
ima majhen mikrofoni, in ko ga primakne h grlu, se sliši, kako govori.
»izrezali so mi glasilke. jutri grem nazaj v Ameriko, da mi dajo
umetne glasilke. čeprav,
za katerega kurca pa rabim toliko strun.
boljše, da si nabavim baterije za mikrofoni.«

poglej, kako se vidi, da me ne gledaš, reče, ko pregleduje posnetek.
potem molčiva.
kakšen glas imaš, ko ti vgradijo umetne glasilke? me vpraša.
a je to tko kot pri lutkah, ko te posnamejo, kako rečeš mama?

Prvi dan ljeta

U djetinjstvu, na ljetnim ferijima na selu, viđao sam dekapitiranu perad, bezglave kokoši, koje su bezglavinjale dvorištem, dok su im iz vratova nalijetali krvni mlazevi. Strina bi se vraćala nasmijana iza kuće sa sjekirom u ruci, na čijem tanko okrvavljenom sječivu se njihalo perce, vratno kokošje perce. Uvečer, nadvijali bi se nad kartonsku kutiju punu dvosatnih pilića, iako sam ih već vidio bezglave uprkos svom tom pijukanju u paperju. Strina i ja bi im tepali i grijali ih dlanovima.

Tako i moja već tri godine pokojna susjeda. Prvo su joj zbog raka mastektomirali jednu, pa drugu dojku, potom i desnu ruku. Uvijek se pitam, rekla bi, kome li onom rukom mašem iz smrti.

Kod hasida, svaka udana žena pokriva kosu. Perika se zove sheytel, na jidišu. Neke hasidske žene briju glavu na dan vjenčanja i, od tada pa do smrti, nose periku/sheytel; i više nikada ne odgoje svoju kosu.

Sinoć u gradu, na velikom stablu trešnje, rukom pisan plakat, oglas, ćirilicom – KUPUJEM KOSU, odmah uz osmrtnicu ovdašnjeg starog brice.

Moja mrtva susjeda mora da mi maše s obje ruke. Strine nema već četvrt stoljeća. Sjekirama se umorile ostarjele drške od vratnog kokošjeg paperja.

Još samo sijedi sheyteli pokrivaju uporne lubanje hasidskih baka, još samo sijedi sheytel pokriva kasno izbeharalu trešnju.

Prvi poletni dan

V otroštvu, na poletnih počitnicah na vasi, sem videval obglavljeno perjad, kokoši brez glav, ki so brezglavo tekale po dvorišču, medtem ko so jim iz vratov brizgali curki krvi. Strina se je nasmejana vračala izza hiše s sekuro v roki, na njenem tenko okrvavljenem rezilu se je zibalo peresce, peresce s kokošjega vratu. Ob večerih smo se nagibali nad kartonsko škatlo, polno piščančkov, starih dve uri, a že sem jih videl obglavljene, kljub vsemu temu cvrkutanju v puhu. S strino sva čebljala z njimi in jih grela v dlaneh.

Tako tudi moja že tri leta pokojna sosedka. Najprej so ji zaradi raka odstranili eno, potem drugo dojko in nato še desno roko. Sprašujem se, je rekla, komu neki maham s tisto roko iz smrti.

Pri hasidih si poročene ženske zakrivajo lase. Lasulja se v jidišu imenuje šejtel. Nekatere hasidske ženske si obrijejo glavo na poročni dan in od takrat pa do smrti nosijo šejtel/lasuljo in si nikoli več ne pustijo rasti lastnih las.

Včeraj v mestu na velikem deblu češnje na roko napisan plakat, oglas, v cirilici – KUPUJEM LASE, tik poleg osmrtnice za tukajšnjim starim brivcem.

Moja sosedka mi gotovo maha z obema rokama. Strine že četrto stoletje ni več. Stari ročaji sekir so se utrudili od puha kokošjih vratov.

Samo še sivi šejteli pokrivajo trdovratne lobanje hasidskih babic, samo še siv šejtel pokriva pozno vzcvetelo češnjo.

Anuškin tramvaj

Pokopali smo je
U bolničkoj pidžami.
Jer je haljinu dala za naranče.

U ćebetu
Starom
Tri bataljonske smrti.

Nakon češljanja
Angel
S prsta otrese vlati.

Po žicama na
Zaostalim
Poteznim minama.

Tu cvrčci poštimaju
Violine.
I nitko ne popušta.

Anuškin tramvaj

Pokopali smo jo
V bolnišnični pižami,
Saj je obleko dala za pomaranče.

V volneni odeji,
Stari
Tri bataljonske smrti.

Po česanju
Angel
S prsta otrese bilke.

Po žicah na
Zaostalih
Poteznih minah.

Tu črički uglasijo
Viole.
In nihče ne odjenja.

Program za vjersku gimnaziju

Pojačano tepaju trogodišnji hasidski dječaci, koji alfabet uče jezikom, ližući u udubljenja usut med. Oblikuju jezikom slova. Tom tehnikom pamćenja uče učenje da je slatko i da gutanje od slova dolazi. Pa pojačano tepaju, ojačavaju, očavaju slovo po slovo grlokoljem. Kasnije, kad pravo progovore, riječi imaju eksere po katetama, vruće od dlanskih znojeva. Kasnije, kad pravo progovore, smrt im narode iščezava po usnama i okrpava mete po streljanama. Još kasnije, kad pravo zašute, svaka riječ im ostane ogrljena, a med iz davnih gutanja izdubi govorivo cvijeće.

Program za versko gimnazijo

Glasneje čebljajo triletni hasidski otroci, ki se abecede učijo z jezikom in ližejo v vdolbine nasuti med. Z jezikom oblikujejo črke. S to tehniko se učijo, da je učenje sladko in da požiranje prihaja od črk. Zato čebljajo še glasneje, jačajo, jočejo črko po črko s paranjem grla. Kasneje, ko zares spregovorijo, imajo besede žeblje po katetah, vroče od znojnih dlani. Kasneje, ko zares spregovorijo, jim smrt iztreblja narode z ustnic in krpa tarče po streliščih. Še kasneje, ko zares umolknejo, jim vsaka beseda ostane v grlu in med iz davnih požiranj izdolbe govoreče rože.

O autoru

Darko Cvijetić, 1968. Ljubija Rudnik, BiH.

Piše pjesme, redatelj, glumac i dramaturg u Pozorištu Prijedor.

Noćni Gorbačov, 1990, Beograd

Himenica, 1996, Beograd

Manifest Mlade Bosne, 2000, Novi Sad

Passport for Sforland, 2004, Banja Luka

Masovne razglednice iz Bosne, 2012, Banja Luka

Konopci s otiskom vrata, 2013, Mostar

Mali ekshumatorski eseji, 2015, Banja Luka – Beograd

Emotikoni u Viberu, 2016, Sarajevo

Ježene kožice, 2017, Zenica

Objavljivao u: *Književna reč* (Beograd), *Literatura* (Ljubljana), *Sarajevske sveske* (Sarajevo), *Split Mind* (Split), *Odjek* (Sarajevo), *Polja* (Novi Sad), *Koraci* (Kragujevac), *Povelja* (Kraljevo), *Reč* (Beograd), *Poezija* (Beograd), *Život* (Sarajevo) ...

Pjesme su prepjevavane na francuski, engleski, njemački, slovenački, hebrejski, mađarski, poljski, albanski, makedonski i jidiš.

Tvrđi da piše na hrvatskosrpskom, ali kažu mu da ne postoji taj jezik.

Režirao dvadesetak predstava u Pozorištu Prijedor – od Becketta do Harwooda...

Igrao u dvadesetak predstava u Pozorištu Prijedor – od Borisa Davidoviča (Kiš) do Raskoljnikova (Dostojevski)...

Član P.E.N.-a Bosne i Hercegovine i Društva pisaca BiH.

O avtorju

Darko Cvijetić, 1968, Ljubija Rudnik, BiH.

Piše pesmi, je režiser, igralec in dramaturg v gledališču Pozorište Prijedor.

Nočni Gorbačov, 1990, Beograd,

Himenica, 1996, Beograd,

Manifest Mlade Bosne, 2000, Novi Sad,

Passport for Sforland, 2004, Banja Luka,

Množične razglednice iz Bosne, 2012, Banja Luka,

Vrvi z odtisom vratu, 2013, Mostar,

Majhni ekshumacijski eseji, 2015, Banja Luka – Beograd,

Emotikoni na Viberju, 2016, Sarajevo

Naježene kožice, 2017, Zenica.

Objavlja v publikacijah, kot so: *Književna reč* (Beograd), *Literatura* (Ljubljana), *Sarajevske sveske* (Sarajevo), *Split Mind* (Split), *Odjek* (Sarajevo), *Polja* (Novi Sad), *Koraci* (Kragujevac), *Povelja* (Kraljevo), *Reč* (Beograd), *Poezija* (Beograd), *Život* (Sarajevo) ...

Njegove pesmi so prevedene v francoščino, angleščino, nemščino, slovenščino, hebrejščino, madžarščino, poljščino, albanščino, makedonščino in v jidiš.

Trdi, da piše v hrvaškosrbskem jeziku, a mu pravijo, da ta jezik ne obstaja.

Režiral je prek dvajset predstav v Pozorištu Prijedor – od Becketta do Harwooda ...

Igral je v več kot dvajsetih predstavah v Pozorištu Prijedor – od Borisa Davidovića (Kiš) do Raskolnikova (Dostojevski) ...

Je član PEN-a Bosne in Hercegovine in Društva pisateljev BiH.

„U ratu proveo 32 mjeseca - od čega 30 mjeseci 27 dana u zoni borbenih dejstava, a 1 mjesec i 3 dana van zone borbenih dejstava“
(službeni zapis iz vojne knjižice)

Vrtlarstvo učio kod Majstora Ivana Obrenova.

»V vojni je preživel 32 mesecev – od tega 30 mesecev in 27 dni na bojnem območju, 1 mesec in 3 dni zunaj bojnega območja.« (iz uradnega zapisa v vojaški knjižici)

Vrtnarstva se je učil pri Mojstru Ivanu Obrenovu.

Kazalo / Sadržaj

Poetika iskopavanja, kartografija ranjivosti	4
Poetika izkopavanja, kartografija ranljivosti	5
Kupanje Kaina	10
Kopanje Kajna	11
Zakopavanje sestre	12
Pokopavanje sestre	13
Svisvetski zapis 2014.	14
Zapis na vse svete 2014	15
Lepe Radić dva	16
Ulica Lepe Radić dve	17
Charles Simic na ručku u Beogradu	18
Charles Simic na kosilu v Beogradu	19
Dvije kosti sina	20
Dve sinovi kosti	21
Stećak o Tesli	22
Stećek o Tesli	23
Numerirane bilješke uz Petra Pana	24
Oštevilčeni zapiski k Petru Panu	25
Zarobljeni drugi vod	28
Ujeti drugi vod	29
Mačići	30
Mačice	31

Bicikl od kose	32
Kolo iz las	33
Paraolimpijska himna	34
Paraolimpijska himna	35
Recept	36
Recept	37
Golubarnik	38
Golobjak	39
Krv u stolici	40
Kri v blatu	41
Utopile mi se košnice	42
Panji so se mi utopili	43
Sava Šumanović: Portreti dece u Šidu tridesetih	44
Sava Šumanović: Portreti otrok v Šidu v tridesetih	45
Godišnjice	46
Obletnice	47
Počasni vod	48
Častni vod	49
Farne, kože, rebalans	50
Farne, kože, rebalans	51
Vinograd	54
Vinograd	55

Marshal	56
Marshal	57
Prvi dan ljeta	58
Prvi poletni dan	59
Anuškin tramvaj	60
Anuškin tramvaj	61
Program za vjersku gimnaziju	62
Program za versko gimnazijo	63
O autoru	64
O avtorju	65

PÁRAOLÍMPIJSKE HÍMNE / PARAOLÍMPĪJSKĒ HÍMNE

Darko Cvijetić

Prevedla: **Vera Pejovič in Peter Semolič**

Spremna beseda: **Andrijana Kos Lajtman**

Urednik: **Peter Semolič**

Jezikovni pregled: **Petra Koršič**

Fotografija na naslovnici in oblikovanje naslovnice: **Katja Kuštrin**

Izdajatelj: **Kulturno-umetniško društvo Poiesis, Trebinjska 8, 1000 Ljubljana,**
www.poiesis.si

Ljubljana, april 2017